

6183 SAYILI KANUN'UN UYGULANMASINDA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER İLE BUNLARIN GİDERİLMESİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

Zikri ILGAR*

GİRİŞ

6 183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Hakkında Kanun 1954 yılından bu yana yürürlükte bulunmakta olup, bu kanunun hükümleri Devlete, İl Özel İdarelerine ve Belediyelere ait bir kısım asli ve fer'i amme alacakları ile bunların takip masrafları hakkında uygulanmaktadır.

Bu kanunun kapsamının çok geniş olmasına rağmen, yürürlük tarihinden beri bu kanunda yapılan değişiklikler az sayılabilecek kadardır. Bu nedenle Kanunun bazı hükümlerinin uygulanmasında güçlüklerle karşılaşılması, bu durum ise, kanunda değişiklik yapılmasını gerektirmektedir.

Kanunun uygulanmasında karşılaşılan bazı güçlükler ile bunların giderilmesine ilişkin görüş ve önerilerimiz aşağıda açıklanmıştır.

A- Kanunun 69. Maddesinin Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlükler :

6183 Sayılı Kanunun 69. maddesinde "Her amme idaresi, diğer bir amme idaresi tarafından yapılan hacizlere, amme alacağı bu haciz tarihinden önce tahakkuk etmiş olmak şartıyla haczedilen mallar herhangi biri paraya çevrilinceye kadar iştirak edebilir.

Hacze iştirak halinde, hacizli malın bedelinden ilk önce haczi yapan dairenin alacağı tahsil olunur. Artanı hacze iştirak tarihi sırası ile alacaklarına mahsup edilmek üzere hacze iştirak eden dairelere ödenir." hükmü yer almaktadır.

Bu hükme göre, hacze iştirak halinde öncelikle haczi yapan dairenin alacağı tahsil edilmekte ve artan kısım, hacze iştirak tarihi sırasına göre hacze iştirak eden dairelere ödenmektedir.

Hacizli malın bedelinden öncelikle haczi yapan dairenin alacağının tahsili ve artan kısmının hacze iştirak tarihi sırasına göre hacze iştirak eden dairelere

(*) Vergi Denetmeni

ödenmesi, özellikle, daha evvel zamanaşımına uğrayacak alacaklar yönünden bazı sakıncalar taşımaktadır. Zira, madde hükmünde, hacze iştirakte haczi yapan dairenin alacağına öncelik tanınmış ve artan kısmında hacze iştirak tarihlerine göre hacze iştirak eden dairelere ödenmesi öngörülmüştür. Buna göre alacağın daha evvel zamanaşımına uğrayacak alacak olup olmadığının hiçbir önemi bulunmamaktadır. Bu durum ise, bazı amme alacaklarının zamanaşımına uğramasına neden olmaktadır.

Bu nedenle, yukarıda belirtilen ve amme alacağının zamanaşımına uğramasına yol açan ilgili kanun maddesi hükmünün değiştirilerek, hacze iştirak halinde, daha önce zamanaşımına uğrayacak amme alacağının birinci derece öncelikli, yani, haczi yapan dairenin alacağından önce gelen tahsil edilecek alacak olarak tanımlanması ve kanun maddesinde bu yönde düzenleme yapılması yararlı olacaktır.

B- Kanunun 78. Maddesinin Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlükler

Kanunun bu maddesi "Haciz sırasında bulunacaklar ve haciz zaptı" ile ilgili hükümleri kapsamakta olup aynı kanun maddesinin 4. fıkrasında; "Güneş battıktan doğuncaya kadar bu tatil sürelerinde haciz yapılamaz. Tatil günlerinde veya geceleri çalışan yerlerde yapılacak hasılat haczi ile borçlunun mal kaçırdığının anlaşıldığı haller bu hükümden müstesnadır" hükmü yer almaktadır.

Anılan fıkra hükmüne göre haczin esas olarak iş günlerinde ve güneşin doğuşundan batışına kadar geçen süre içinde yapılması gerekmekte olup, bunun iki tane istisnası vardır. Birincisi, tatil günlerinde veya geceleri çalışan yerlerde hasılat haczi, diğeri ise borçlunun mal kaçırdığının anlaşılmasıdır.

Kanun maddesinde geçen "Borçlunun mal kaçırdığının anlaşılması hali" subjektif bir durumu içermekte olup, aynı zamanda da yetersizdir.

Bilindiği üzere 6183 sayılı Kanun'un 13. maddesinde hangi hallerde ihtiyati haciz uygulanacağı belirtilmiş olup anılan kanun maddesinin 2 ve 3 numaralı bentlerinde yer alan hükümlere göre borçlunun, "belli ikametgahının olmaması" ve "kaçmış olması veya kaçma, mallarını kaçırma hileli yollara sapma ihtimallerinin bulunması" halleri, ihtiyati haciz gerektiren haller olarak sayılmıştır.

İhtiyati haciz, henüz tahakkuk etmemiş alacağın, haciz ise tahakkuk etmiş alacağın teminat altına alınması işlemidir. Bu durum, ihtiyati haczi gerektiren bazı hallerin 6183 sayılı Kanun'un 78. maddesinde belirtilen ve güneş battıktan doğuncaya kadar ve tatil sürelerinde haciz yapılmasına imkân tanıyan hallerde dahil edilmesini gerektirmektedir.

Bu nedenle, 6183 sayılı kanunun 78. maddesinin 4. fıkrasında yer alan ".... borçlunun mal kaçırdığının anlaşıldığı haller" ibaresinin ".... borçlunun kaçmış olması veya kaçma,

mallarını kaçıрма ve hileli yollara sapma ihtimalinin bulunması halleri” şeklinde değiştirilmesinde yarar görülmektedir.

C- Haczedilen Menkul Malların Taşınmasında ve Korunmasında Karşılaşılan Güçlükler

6183 Sayılı Kanununun 82. maddesinde “Haczedilen para, kıymetli maden, mücevher, ticari senet, hisse senedi ve tahvil gibi menkul mallar kaybolmalarını ve değiştirilmelerini önleyecek tedbirler alınarak tahsil dairesince muhafaza olunur.

Sair menkul mallar uygun bir yerde muhafaza altına alınır veya güvenilir bir şahsa veyahut güvenilir bir şahsın kefaleti altında borçlunun veya zilyedin kendisine bırakılır” hükmü yer almaktadır.

Anılan maddenin birinci fıkrası hükmünün uygulanmasında herhangi bir güçlükle karşılaşılmasıdır. Zira, haczedilen para, kıymetli maden, mücevher, ticari senet, hisse senedi ve tahvil gibi menkul malların hem taşınması ve hem de korunması kolaydır.

Aynı maddenin ikinci fıkrası hükmünün uygulanmasında ise bazı güçlüklerle karşılaşılması kaçınılmazdır. Bu fıkra hükmüne göre, birinci fıkrada belirtilen menkul mallar dışındaki sair menkul malların korunması için, aşağıda belirtilen seçeneklerden herhangi birinin tercih edilmesi gerekmektedir.

1- Haczedilen malların, ilgili tahsil dairesine nakledilmesi ve uygun bir yerde muhafaza altına alınması,

2- Haczedilen malların, güvenilir bir şahsa bırakılması,

3- Haczedilen malların, güvenilir bir şahsın kefaleti altında borçlunun veya zilyedin kendisine bırakılması.

Bu seçeneklerden birincisinin uygulanması, mevcut şartlarda zor ve hatta bazı hallerde imkansızdır. Zira, haczedilen malın tahsil dairesine nakli için yükleme ve boşaltma yapacak elemana ve nakil vasıtasına ihtiyaç vardır. Bunun yanında, malların muhafazası için de yeterli kapasitede kapalı alan veya depo gereklidir. Oysa, alacaklı tahsil dairesininin büyük bir kısmı bu imkanlardan yoksundur. Bu nedenle, çeşitli güçlükler ve imkansızlıklar nedeniyle, haczedilen malların ilgili tahsil dairesince nakledilmesi ve muhafaza altına alınması yoluna gidilmemekte, daha doğrusu gidilememektedir.

Seçeneklerden ikincisinin de pek fazla uygulama alanının olduğu söylenemez. Çünkü bunun uygulanabilmesi için, önce kendisine malların teslim edileceği bir güvenilir şahsın olması ve bu şahsında, kendisine malların teslim edilmesini kabul etmesi gerekir. Haciz uygulamasında, hiçbir kimse, haczedilen malların kendisine bırakılması yönünde talepte bulunmaz ve bunun sorumluluğunu yüklenmek istemez. Ayrıca, bu yönde talepte bulunan şahıs veya şahısların mevcut olması halinde, bunların “güvenilir” olup olmadıklarının tayininde hangi ölçülerin esas alınacağı ve

neye göre karar verileceği hususu da ayrı bir sorundur. Bu nedenlerden dolayı "haczedilen malların güvenilir bir şahsa bırakılması" diğer bir anlamda "yed'i eminlik" müessesesi pek fazla işlerliği olan bir müessese özelliği taşımamaktadır.

Üçüncü seçenek ise, idarenin zorunlu olarak başvurduğu seçenek olup, bunun uygulanmasında genellikle haczedilen mallar "yed-i emin" olarak borçlunun kendisine bırakılmakla ve bu işlem sırasında, güvenilir olup olmadığına bakılmaksızın herhangi bir şahıs kefil olarak kabul edilmektedir.

Bu açıklamalardan da görüleceği üzere, kanunun 82. maddesinin 2. fıkrasında yer alan hükmün uygulanmasında bir takım güçlüklerle karşılaşmakta olup, güçlüklerin giderilmesi için;

1- "Haczedilen malların güvenilir bir şahsa veya güvenilir bir şahsın kefaleti altında borçlunun veya zilyedin kendisine bırakılması" yönündeki düzenlemenin, diğer bir anlatımla "yed-i eminlik" müessesesinin kaldırılması,

2- Her ilde Tasiş Tasfiye İşletme Müdürlüğü ihdas edilerek, haczedilen menkul malların, haciz işleminden hemen sonra borçlu veya zilyetten alınarak alacaklı tahsil dairesinin bağlı olduğu Tasiş Tasfiye İşletme Müdürlüğüne teslimini ve aynı müdürlük tarafından korunmasını zorunlu kılan yeni bir düzenlemenin getirilmesi,

3- Alacaklı tahsil dairelerinin, haciz ve haciz sonrası işlemleri gerçekleştirilebilmesi için gerekli personel, araç ve gereçlere sahip olmasının sağlanması gerekmektedir.

D- Menkul ve Gayrimenkul Malların Satışında Karşılaşılan Güçlükler

6183 Sayılı Kanununun 84. maddesinde menkul malların, 90. maddesinde ise gayrimenkul malların satışına ilişkin hükümlere yer verilmiş olup, 84. madde hükmüne göre menkul malların tahsil dairelerince, 90. madde hükmüne göre de gayrimenkul malların satış komisyonlarınca satılması öngörülmüştür.

Haczedilen malların satılmasında özellikle küçük illerde ve ilçelerde bir takım güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu tür yerleşim alanlarında, şahıslar, genellikle birbirlerini tanımaktadır. Bu durum ise, gerek ananevi ve gerekse psikolojik nedenlerle, bir yerleşim alanındaki şahsın mallarına ilişkin satışta, aynı yerleşim alanındaki şahıs veya şahısların satışa katılmaktan kaçınmalarına neden olmaktadır. Bunun sonucunda, küçük illerde ve ilçelerde, haczi yapılan malların satışı yapılamamakta ve dolayısıyla haciz müessesesinin etkinliği ortadan kalkmaktadır.

Bu nedenle, yukarıda belirtilen olumsuzlukları gidermek ve küçük yerleşim alanlarında haciz müessesesinin etkinliğini sağlamak amacıyla her ilde Tasiş Tasfiye İşleri İşletme Müdürlüğü ihdas edilerek,

haczedilen malların satışının bu müdürlükler vasıtasıyla yapılması gerekir.

E- İhtiyaç Duyulan Bazı Düzenlemeler

Amme alacağının korunmasına ilişkin hükümlere 6183 Sayılı Kanunun 2. Bölümünde (Madde 9 ila madde 36) yer verilmiş olup, bu hükümlerin bir kısmı inceleme sonucunda ortaya çıkan ve bazı fiillerden kaynaklanan, ancak tahakkuk etmemiş amme alacağının teminat altına alınmasına, bir kısmı ise kesinleşmiş olan amme alacağının tahsiline, yönelik hükümlerdir.

Bunun dışında, her mükellef için geçerli olan ve gelecekte tahakkuk edebilecek alacakların teminat altına alınmasına yönelik herhangi bir düzenleme, anılan konularda yer almamaktadır. Bu durum ise, mükellefiyet tesis ettiren ancak mükellefiyetle ilgili bazı ödevlerini yerine getirmeyen ve yapılan araştırmalar sonucunda kendisine ulaşılamayan, adresi veya malvarlığı tespit edilemeyen bir kısım mükelleften kamu alacağının tahsil edilememesine neden olmaktadır.

Öte yandan, borcunu ödemeyen mükelleflerle ilgili olarak yapılan malvarlığı araştırmalarında, gerek tapu daireleri ve gerekse bankalar nezdinde yurt çapında yazışmalar yapılmakta, bu durum ise gereksiz yere mesai kaybına ve aynı zamanda yazışma evrakı ve haberleşme masrafı gibi maddi kayıplara yol açmaktadır.

Yukarıda belirtilen olumsuzlukların giderilmesi amacıyla;

- Mükellefiyet tesisinde ve mükellefiyetin devamında, (Usul ve esasları ve yıllık tutarı Maliye Bakanlığınca belirlenmek üzere) her mükelleften teminat alınmasını öngören düzenlemelerin getirilmesi,

- Malvarlığı araştırmalarında yararlanılmak üzere, tapu daireleri ve bankalarla bağlantılı olan ve sadece Maliye Bakanlığı elemanlarının özel bir şifreyle ulaşabilecekleri bir "internet" veya benzeri sistemin, Maliye Bakanlığı bünyesinde oluşturulması ve yapılan tüm işlemlerin bu sisteme girilmesinin zorunlu hale getirilmesi, gerekmektedir.

F- Kanunun 58. Maddesi Hükümü Değiştirilmelidir

6183 Sayılı Kanun'un 58. maddesi "Ödeme Emrine İtiraz" ile ilgili hükümleri içermekte olup, anılan kanun maddesinde, ödeme emrine itirazla ilgili başvuruların alacaklı tahsil dairesine ait itiraz işlerine bakan vergi itiraz komisyonlarına yapılacağı öngörülmüştür.

Bilindiği üzere, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun Vergi uyuşmazlıklarına ilişkin 379 ila 412. maddeleri 6.1.1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 63. maddesiyle yürürlükten kaldırılmış ve aynı kanunun 37. maddesinin 1/a bendinde, ödeme emriyle ilgili uyuşmazlıklarda, ödeme emrini düzenleyen dairesinin bulunduğu yerdeki vergi mahkemesi yetkili kılınmıştır.

Bu nedenle 58. madde hükmünün yeniden düzenlenerek madde başlığının "Ödeme Emrine Dava Açma" şeklinde değiştirilmesi ayrıca, aynı madde hükmünde geçen "itiraz" ibarelerinin "dava açma", "itiraz komisyonu" ibarelerinde "yetkili vergi mahkemesi" olarak değiştirilmesi gerekir.

SONUÇ

Kanunlar, toplum hayatını düzenlemek amacıyla yürürlüğe konulmakta, toplum hayatı ise, gün geçtikçe gerek ekonomik ve gerekse

sosyal yönüyle değişkenlik göstermektedir. Bu durum, kanunların bir süre sonra yetersiz kalmasına neden olmakta ve kanunlarda bir takım yeni düzenlemeler yapılmasını gerektirmektedir.

6183 sayılı Kanun da, yazımızın yukarıdaki bölümlerinde açıklanan nedenlerle ihtiyaçlara cevap verememekte ve dolayısıyla uygulamada bir takım güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu nedenle, anılan kanunun yukarıda belirtilen maddelerinde yeni düzenlemeler yapılmasında yarar görülmektedir.